

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Lausuntopyyntönumero: VN/26814/2024
www.lausuntopalvelu.fi

AMKEN lausunto koulutustarpeen ennakointimallista

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama työryhmä on laatinut esityksen ammatillisesti eriytyneen tutkintoon johtavan koulutuksen tarpeen pitkän aikavälin ennakoinnissa käytettäväksi malliksi sekä ennakoinut esitetyllä mallilla pitkän aikavälin koulutustarvetta.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry tarkastelee ennakointimallia ammatillisen koulutuksen järjestäjien näkökulmasta.

Yleiset huomiot työryhmän esityksestä

Työryhmän raportin mukaan ennakointimallin tulee tuottaa **1)** lähivuosien koulutustarjonnan määrää sekä koulutusaste- ja alakohtaista jakautumista koskevan päätöksenteon pohjaksi soveltuva tulos sekä **2)** pitkän aikavälin koulutusrakenteen muutosta koskeva tulos, ja lisäksi sen **3)** edellytetään olevan riittävän tarkka koulutustarjontaa koskevien lyhyen aikavälin päätösten pohjaksi.

AMKE pitää ennakointia päätöksenteon tukena tärkeänä. Ennakointimallin perusteella ei kuitenkaan tule tehdä liian tarkkoja päätelmiä pitkän aikavälin kehityksestä. Koulutus- ja tutkintojärjestelmää tulee kehittää siten, että se kykenee muuttumaan ajassa joustavasti.

AMKE pitää mallin peruslähtökohtia realistisina. Ennakoinnilla pyritään antamaan päätöksentekijälle tietoa nyt tehtävien politiikka-valintojen ja tulevan koulutusrakenteen välisestä yhteydestä. Lisäksi mallin keskeistä ovat tutkinnot, joita tarkastellaan työvoiman tarjonnan (työikäinen väestö) tavoitellun urakehityksen ja nykyisen työmarkkinatarpeen ja sen pidemmän aikavälin ennakoitujen kehityksen avulla.

Korkea työllisyys ja palkkapaineet viittaavat siihen, että koulutuksen suorittaneeseen työvoimaan kohdistuu huomattavasti kysyntää suhteessa tarjontaan, kun taas matala työllisyys ja heikko palkkataso viittaavat siihen, että työvoimaa on jo tarjolla jopa liikaa.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakoinnin periaatteita

Ennakointimallissa koulutetun työvoiman tarve on määritelty siten, että tarpeeseen vastataan paremmin, jos suuri osuus työvoimasta työllistyy ja työllistyminen tapahtuu mahdollisimman tuottaviin tehtäviin. Tuottavuuden kriteerinä pidetään myös palkkakertymää.

AMKE suhtautuu käsitteeseen ”mahdollisimman tuottaviin tehtäviin” kriittisesti. Yhteiskunnassa on paljon sekä ammatillista että korkea-asteen koulutusta edellyttäviä tehtäviä, joiden tuottavuus mainituilla kriteereillä on heikkoa. Väestön ikääntyessä tarvitsemme yhä enemmän esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia. Ennakointimallin tulee perustua työ- ja elinkeinoelämän muuttuviin tarpeisiin, ei koulutusastetarkasteluun.

Mallissa ei tehdä oletuksia ulkomailla kouluttautuneen työvoiman työllistymisestä Suomeen, vaan arvioidaan uuden koulutetun työvoiman tarvetta kokonaisuutena. AMKE katsoo, että kokonaisarviointissa tulisi mallintaa myös maahanmuuttoon perustuvan työvoiman tarvetta.

Työryhmä esittää, että terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvatusalan koulutustarpeen ennakointiin kehitetään täydentävät moduulit, joilla voidaan huomioida väestörakenteen muutokseen liittyvä palvelutarpeen kehitys sekä kelpoisuuksia koskeva sääntely ja sen mahdolliset muutokset.

AMKE pitää esitystä tärkeänä esimerkiksi huoltovarmuuden näkökulmasta. Toimintaympäristön muuttuessa ennakointimalliin tulisi voida lisätä muitakin täydentäviä moduuleja

Ennakointimallin perusteella ei voida päätellä koulutuspolkujen tarkoituksenmukaisuutta esimerkiksi sen osalta, miten osaaminen kehittyy mahdollisimman tehokkaasti ja milloin korkeakoulututkintoon olisi perusteltua edetä lukio- tai ammatillisen koulutuksen kautta.

AMKE pitää mallin heikkoutena sitä, että se ei tunnista jatkuvaa oppimista ja erilaisia koulutuspolkuja. Vain ylimmällä suoritetulla tutkinnolla on merkitystä.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakointimallin toteutusta

AMKE kantaa huolta siitä, miten alakohtainen tarkempi ennakointityö organisoidaan Osaamisen ennakointifoorumin toiminnan päätyttyä.

Lausunnonantajan näkemykset koskien työryhmäraportin mukaisen perusskenaarion ennakointitulosta

Työryhmän ennakointitulosten perusteella yliopistokoulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen tarve on niiden nykyistä osuutta suurempi. Ammatillisen koulutuksen osuus työmarkkinatarpeesta on laskeva. Työryhmän raportin mukaan ”Tämä kertoo ammatillisen koulutuksen muuttuneesta roolista aiempaa suuremmalta osin korkeakouluopintoihin johtavana koulutuksena sekä korostaa mahdollisen opintopolkuihin ja pohjatutkintokoulutukseen liittyvän koulutuspoliittisen tavoitteenasettelun merkitystä koulutustarjonnan kohdentamiselle.”

AMKE muistuttaa siitä, että yli 50 prosenttia yritysten työvoimatarpeesta kohdistuu tällä hetkellä ammattiosaajiin. Monilla toimialoilla ja alueilla tarve on vieläkin suurempi.

AMKE pitää raporttia kielellisesti vaikeaselkoisena. Tästä syystä virheellisten tulkintojen riski kasvaa. Raporttia tulisi selkokielistää.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja

Peter Pahlman
asiantuntija

Lisätiedot: asiantuntija Peter Pahlman, 040 015 1324, peter.pahlman@amke.fi